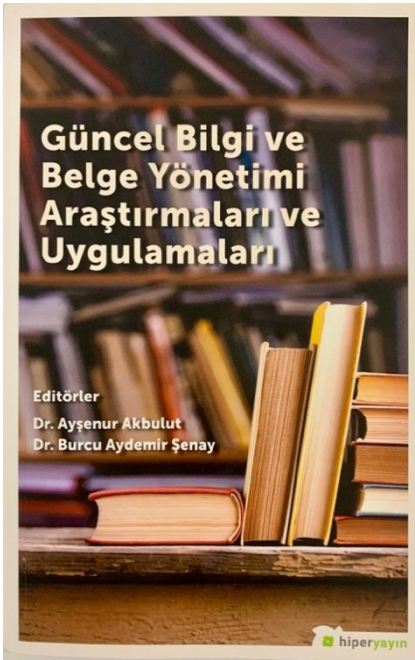


Akbulut, A. ve Şenay, B. A. (Ed.). (2023). Güncel Bilgi ve Belge Yönetimi Araştırmaları ve Uygulamaları. Hiperyayın. ISBN: 978-625-6482-70-8

Akbulut, A., Aydemir Şenay, B. (Editors). (2023). *Current Information and Document Management Research and Practices*. Hiperyayın. ISBN 978-625-6482-70-8

Esra PİROĞLU*



This study aims to review the book titled “Current Information and Document Management Research and Practices,” edited by Dr. Ayşenur Akbulut and Dr. Burcu Aydemir Şenay. The book includes nine studies covering current research and practices in the field of Information and Documents Management.

Bilginin üretim ve paylaşım hızının artmasıyla yaşanan gelişmeler tüm alanlarda etkisini göstermektedir. Söz konusu üretim ve paylaşım hızından dolayı güncellik konusu alanlar için her zamankinden daha çok önem kazanmıştır. Bir bilim dalının güncelliğini anlamak için o bilim dalındaki bilimsel araştırmaya çıktıklarına gereksinim duyulmaktadır. Dolayısıyla Bilgi ve Belge Yönetimi alanındaki güncel konuların anlaşılması için alanda yapılmış çalışmalar oldukça önemlidir.

Editörlüğünü Kastamonu Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Dr. Öğretim Üyesi Ayşenur Akbulut ve Atatürk Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Dr. Öğretim Üyesi Burcu Aydemir Şenay'ın yaptığı “Güncel Bilgi ve Belge Yönetimi Araştırmaları ve Uygulamaları” başlıklı bu kitap, akademisyenler tarafından farklı konuları değerlendiren çalışmalardan oluşmaktadır. Kitap,

söz konusu alanda yapılan güncel araştırma ve çalışmaların görünürliğini ortaya koyan önemli bir çalışmadır. Önsözü Prof. Dr. Bülent Yılmaz tarafından yazılan bu eserde, “Bilgi Politikaları Bağlamında Türkiye ve Bazı Avrupa Ülkelerinin Halk Kütüphanesi Mevzuatı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma”, “Yönetim Süreci Bağlamında Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin Değerlendirilmesi”, “Çocuk Gelişiminde Oyuncak Kütüphanelerinin Rolü ve Önemi”, “Üniversite Kütüphaneleri için Bir Stratejik Yönetim Modeli”, “Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Lisans Öğrencilerinin Kitap Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlığı: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Örneği”, “Bilginin Düzenlenmesinde Yeni Yaklaşımlar”, “Kampüs Haritası Uygulamaları ve Çevrimiçi Kampüs Haritaları Üzerine Bir Değerlendirme”, “Türkiye'deki Üniversite Kütüphanelerinin Vizyonlarında Yer Alan Kullanıcı Vurguları Üzerine Bir İnceleme” ve “Arşivcilikte Güncel Yaklaşımlar” başlıklı 9 çalışmaya yer verilmiştir.

* Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. E-posta: esrapirogluinfo@gmail.com
Hacettepe University, Faculty of Letters, Department of Information Management. E-mail: esrapirogluinfo@gmail.com

Prof. Dr. Bülent Yılmaz ve İdris Semih Kaya tarafından yazılan “*Bilgi Politikaları Bağlamında Türkiye ve Bazı Avrupa Ülkelerinin Halk Kütüphanesi Mevzuatı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma*” başlıklı çalışmada (s.15-60), Türkiye’deki halk kütüphanesi mevzuatının Avrupa ülkelerinden olan Bulgaristan, Hollanda, Büyük Britanya, Letonya, Moldova ve Çek Cumhuriyeti ile eleştirel bir karşılaştırması yapılmıştır. Çalışmada, mevzuatına erişilebilen 6 ülke ile Türkiye’nin Halk Kütüphanesi mevzuatı kıyaslanmıştır. Çalışmanın sonucunda, Türkiye’de 2012 yılında yayımlanan Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği’nin güncellenerek yenilenmesi, yönetmeliğin güncellenmesinde Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü akademisyenlerinin bilgi birikimlerinden faydalanılması ve kullanıcı görüşlerinin dikkate alınması gerektiği önerilerinde bulunulmuştur. Yılmaz tarafından yapılan bir çalışmada (Yılmaz, 2001), Türkiye ve AB ülkelerinin halk kütüphanelerinin niceliksel olarak kıyaslandığı görülmektedir. Çalışmanın sonucunda Türkiye’nin AB ülkelerine göre bazı kütüphane unsurları bakımından daha geride kaldığı anlaşılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde iki çalışmanın birlikte değerlendirilmiş olmasının nedeni kütüphane mevzuatlarının ve bazı unsurların birbiriyle ilişkili olmasından kaynaklanmaktadır. Mevzuatın yetersiz görülmesi, uygulamadaki eksikliklerin bir nedeni olarak değerlendirilebilmektedir.

Bir önceki çalışmayla ilişkili olan, Doç. Dr. Malik Yılmaz tarafından yazılan “*Yönetim Süreci Bağlamında Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği’nin Değerlendirilmesi*” başlıklı çalışmada (s.61-85), Türkiye’de Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği’nde yönetim sürecinin halk kütüphaneleri için nasıl değerlendirildiğinin, halk kütüphanelerine yönelik yaklaşımların ve yöneticilerin görevlerinin nasıl ele alındığının oraya konulması amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda, mevzuatta halk kütüphanelerin yönetimine ve yöneticiye ilişkin çok sayıda maddenin yer almadığına, merkezi yönetimin etkisinin söz konusu yönetmelikte etkisinin çok fazla olduğuna, daha etkin uygulamalar için kütüphane yöneticilerine merkezi idare ile iş birliği halinde olmaları koşuluyla karar yetkilerinin verilmesi gerektiğine ve mevzuatın güncellenmesi gerektiğine değinilmiştir. Halk kütüphanelerinin yönetim yapısının değerlendirildiği bir çalışmada (Alaca, Yılmaz, 2021), toplamda 330 yönetici kapsama alınmış olup, yönetime ilişkin yaklaşımlarda olumsuzlukların yer aldığı belirtilmiştir. Bu da uygulamada Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği’nin yöneticiler ve yönetim konularında yetersiz olduğunu desteklemektedir.

Doç. Dr. Güler Demir tarafından yazılan “*Çocuk Gelişiminde Oyuncak Kütüphanelerinin Rolü ve Önemi*” başlıklı çalışmada (s.86-129), oyuncak kütüphanelerinin çocukların gelişimine katkıları ve büyümelerindeki etkilerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışmada oyuncakların çocuklar için öğrenme ve eğlence aracı olduğu ifade edilmiştir. Çalışmanın sonucunda, oyuncakların çocukların gelişimine farklı açılardan etkileri olduğunun ve bu nedenle ciddiye alınması gerektiği belirtilmiştir. Oyun ve oyuncakların kütüphanelere taşınmasının kütüphanelerin eğlendirme ve sosyalleştirme işlevleri için de olumlu bir etkisinin olduğu vurgulanıp, ücretsiz hizmet veren oyuncak kütüphanelerinin çocuklar ve aileleri için fırsat eşitliği oluşturduğu ifade edilmiştir. Literatürde bu çalışmayı destekler nitelikte olan, bir çalışmada (Gönen, Temiz ve Akbaş, 2015) çocuk kütüphanelerinin çocukların öğrenme süreçlerine yardımcı olduğu vurgulanmış olup, etkileşimli aktivitelerin çocukların erken okumalarını desteklediği ifade edilmiştir.

1st International Eurasian Conference on Educational and Social Studies’de sunulan bildiri temelinde hazırlanan, “*Üniversite Kütüphaneleri için Bir Stratejik Yönetim Modeli*” başlıklı çalışma (s.130-156), Dr. Öğr. Üyesi Buket Candan tarafından yazılmıştır. Çalışmada performans odaklı skorkart tekniği ile süreç odaklı hoshin kanri tekniğini birleştirerek tüm yönetim süreçlerinde stratejilerin uygulanmasına odaklanan kuramsal bir model önerisi yapılmıştır. Çalışmada üniversite kütüphaneleri için söz konusu iki tekniğin entegrasyonu konu alan bir teknikten bahsedilmiştir. Çalışma sonucunda, dengeli skorkart ve hoshin kanri tekniklerinin birlikte uygulandıklarında birbirlerinin farklı yetersizliklerini tamamladıkları ifade edilmiş, bu nedenle iki tekniğin bütünleşmiş bir şekilde kullanılması önerilmiştir. 2014 yılında bir çalışmada (Özyörük vd, 2014), performans ölçümünde dengelenmiş skorkart ve analitik hiyerarşi prosesinin birlikte uygulanması, skorkart modelinin farklı modellere entegre edilebildiğini göstermektedir. Üniversite kütüphanelerinin yönetimi söz konusu olduğunda ise, skorkart ve hoshin kanri tekniklerinin birlikte uygulanması sadece bir yöntemin uygulanmasına göre daha güvenilir sonuçlar vereceğini düşündürmektedir.

Dr. Öğr. Üyesi Erdinç Alaca tarafından yazılan “*Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Lisans Öğrencilerinin Kitap Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlığı: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Örneği*” başlıklı çalışmada (s.157-258), Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü lisans öğrencilerinin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmanın kapsamı Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü lisans öğrencilerinden olan 266 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmanın sonucunda, geleceğin bilgi profesyonellerine yönelik okuma ve kütüphane kullanma becerilerinin geliştirilmesi için bazı öneriler geliştirilmiştir. Ayrıca çalışmanın sadece kapsamı bağlamında düşünülmemesi gerektiğine ve bu konunun toplumsal boyutlarıyla değerlendirilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Literatürde okuma alışkanlığı konusunda yapılan çok sayıda çalışma yer almaktadır. Yapılan çalışmalar, çocuklara, ortaokul öğrencilerine, üniversite öğrencilerine ve farklı örneklere göre değişiklik göstermektedir. Bu çalışmaların sonuç bölümleri incelendiğinde genel bir değerlendirmeyle öğrencilerin okuma alışkanlığının istenenden daha az olduğu belirtilmektedir. Alaca'nın da ifade ettiği gibi okuma alışkanlığının toplumsal yönüyle incelenmesi ve bu doğrultuda bazı çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Bilgi kaynaklarının tanımlanmasına ilişkin farklı yaklaşımlar vardır. Resource Description and Access (RDA) kavramı gibi bazı kavramlar da bu yaklaşımlardan bazıları olarak karşımıza çıkmaktadır. “*Bilginin Düzenlenmesinde Yeni Yaklaşımlar*” başlıklı çalışma (s.259-287) Doç. Dr. Mustafa Bayter tarafından yazılmıştır. Yazar, çalışmasında bilgi kaynaklarının düzenlenmesi için geliştirilen RDA (Resource Description and Access – Kaynak Tanımlama ve Erişim), FRBR (Bibliyografik Kayıtlar için İşlevsel Gereklere), FRAD (Yetki Verileri için İşlevsel Gereklere), RDA Yeniden Yapılandırma ve Tasarım Projesi, LRM (Library Reference Model), Üst Veri (Meta Data) – Mikro Veri (Micro Data) konularını bilgi kaynaklarının düzenlenmesinde yeni yaklaşımlar bakımından incelemiştir. Çalışmada, RDA'ya ilişkin tanımlayıcı bilgilere, RDA'ya geçiş nedenlerine ve geçiş aşamasının nasıl gerçekleştiğine yer verilmiştir. Ardından, RDA, FRBR, FRAD modelleri bir arada değerlendirilmiştir. Devamında, RDA/3R Projesi, LRM, Üst Veri, Mikro Veri kavramları açıklanmış olup mikro veri tanımlama programlarına örnekler verilmiştir. Çalışmanın sonucunda, genel bir değerlendirme yapılmış olup çalışmada geçen kavramların bilginin düzenlenmesinde ve erişimindeki önemine vurgu yapılmıştır. Son dönemlerde ülkemizde bu konuda yapılan kaynak tanımlama çalışmalarına örnek sayılabilecek olan, ÜNAK tarafından yürütülen RDA çeviri çalışmasında, kaynak tanımlama standartları arasında Türkçe'nin olmaması bir eksiklik olarak değerlendirilmiş olup RDA terim ve ögelerinin çevirisi yapılmıştır (RDA Çalışma Grubu, t.y.). Verinin düzenlenmesinde ön plana çıkan bu kavramların gelişen teknolojiyle ve kaynak çeşitliliğine bağlı olarak ilerleyen zamanlarda daha fazla gündeme gelmesi beklenmektedir. Bayter'in çalışması, uluslararası alanda yapılan kaynak tanımlama çalışmalarının Türkiye'deki bilinirliğine katkı sağladığı için oldukça önemlidir.

Kampüs haritaları, üniversite kampüslerinde yer alan yüksekokul, fakülte, yurt, havuz, büfe ve postane gibi yapıları gösteren haritalardır. Ekrem Şahin, Dr. Öğr. Üyesi Demet Soylu, Prof. Dr. Tunç Durmuş Medeni ve Tolga Medeni tarafından yazılan “*Kampüs Haritası Uygulamaları ve Çevrimiçi Kampüs Haritaları Üzerine Bir Değerlendirme*” başlıklı çalışmada (s.288-355), dünya literatüründen ve Türkiye'den seçilen farklı üniversitelerin çevrimiçi kampüs haritalarının, akıllı kampüs harita uygulamalarının ve kampüs bilgi sistemlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada Wisconsin Üniversitesi Madison Cartography Laboratory, Technical University of Munchen, Arizona Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü Haritası Mashup Uygulaması, K.L.S. Gogte Teknoloji Enstitüsü, Londra Üniversitesi, Güney Pasifik Üniversitesi, Santa Barbara California Üniversitesi, Mindanao Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Al al-Bayt Üniversitesi 3 Boyutlu CBS Modeli, Ulusal Laos Üniversitesi, ODTÜ ve Utah Üniversitesi'ne ilişkin kampüs harita uygulama örneklerine ve analizlerine yer verilmiştir. “*Kampüs Uygulamaları*” bağlamında Karadeniz Teknik Üniversitesi Bilgi Sistemi ve Anadolu Üniversitesi Mobil Kampüs Uygulamasına ilişkin ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Çalışmanın sonucunda, genelde tasarlanan uygulamaların etkileşimli bir yapıda olduğu belirtilmektedir. Ayrıca, yükseköğretim kurumları/üniversiteler ve öğrenciler/kullanıcılar için neler yapılabileceğine ilişkin öneriler geliştirilmiştir. Çalışmanın çıkış

noktası olan üniversitelerin web siteleri incelendiğinde çeşitli haritaların oluşturulduğu görülmektedir. Haritaların bilgiyi görselleştirmedeki işlevi hem öğrenciler hem de potansiyel tüm kullanıcılar için zaman tasarrufu gibi belli açılardan önem taşımaktadır. Bu çalışmada kampüs haritalarının işlenmesi, ilerleyen dönemlerde yapılacak çalışmalara örnekler içermesi bakımından önemli görülmektedir.

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Dalkıran tarafından yazılan “*Türkiye’deki Üniversite Kütüphanelerinin Vizyonlarında Yer Alan Kullanıcı Vurguları Üzerine Bir İnceleme*” başlıklı çalışmada (s.356-378), Türkiye’deki üniversite kütüphanelerinin web sitelerindeki vizyon tanımlarında yer alan kullanıcı ile ilgili vurguların değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın kapsamını, Türkiye’deki özel ve kamu üniversite kütüphanelerinden 149 adet üniversite kütüphanesi oluşturmaktadır. Çalışmanın sonucunda, bulgulara yönelik genel çıkarımlar yapılmış olup, Türkiye’deki üniversite kütüphanelerinin kullanıcı vizyonlarında bilgi gereksinimlerini, kullanıcı gereksinimlerini ve teknolojiyi önemseydiği belirtilmiştir. Bu çalışma ülkemizde “kullanıcı” kavramının üniversite kütüphanelerinin gelecek planlarının neresinde olduğunu anlamaya katkı sağlamaktadır. Literatürde, kullanıcı, kütüphane unsurlarının olmazsa olmaz maddelerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Bundan dolayı sürdürülebilirliği hedefleyen kütüphanelerin kullanıcıyı önemsemesi beklenmektedir.

Arş. Gör. Mehmet Kürşat Değer tarafından yazılan “*Arşivcilikte Güncel Yaklaşımlar*” başlıklı çalışmada (s.379-398), arşivcilik alanındaki güncel yaklaşımlar, son zamanlarda yapılan bilimsel toplantıların konularıyla belirlenmiş olup bu yaklaşımların arşivcilik çalışmalarına yansımaları değerlendirmek amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda, bazı konuların bilimsel toplantılarda ve yayınlardan çok sonra işlendiği, bilimsel toplantıların sonucunda hazırlanan bildirimlerin literatüre önemli katkılar sağladığı, ulusal anlamda iyi uygulama örneklerinin olduğuna değinilmiştir. Arşivcilik ya da Belge Yönetimi alanında teknolojinin etkisiyle değişimler yaşandığı ve yaşanmaya devam edeceği inkâr edilemez bir gerçektir. Değer tarafından yapılan bu çalışma günümüzde arşivcilik çalışmalarının hangi noktada olduğunu anlamamız konusunda alana katkı sağlamaktadır.

Bilgi ve Belge Yönetimi alanında güncel uygulamaların yer aldığı 9 farklı çalışmaya yer veren bu kitap genel olarak incelendiğinde, alanda politikalar, yönetmelik, oyuncak kütüphaneleri, üniversite kütüphaneleri, kitap okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığı, bilginin düzenlenmesi, coğrafi bilgi sistemleri, vizyon tanımlamalarındaki kullanıcı ifadeleri ve arşivcilik konularında çalışmalar yapıldığı anlaşılmaktadır. Örneklerle desteklenen çalışmalar, gelişim için bazı değerlendirme ve kıyaslamaların gerekli olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Kitapta yer alan her bir çalışmanın alanın bilgi birikimine katkısı oldukça fazladır. Ayrıca eser, Bilgi ve Belge Yönetimi alanında yapılan güncel çalışmaları incelemek isteyen araştırmacılar için bir rehber niteliği taşımaktadır.

Kaynakça

- Akbulut, A. & Şenay, B. A. (Ed.). (2023). Güncel bilgi ve belge yönetimi araştırmaları ve uygulamaları. *Hiper-yayın*.
- Alaca, E., & Yılmaz, B. (2021). Türkiye’de halk kütüphanesi yönetim ve hizmet yapısının yenilikçi örgüt kültürü açısından değerlendirilmesi ve yenilikçi örgüt kültürü stratejisi ve eylem planı önerisi. *Bilgi Yönetimi*, 4(2), 186-221. <https://doi.org/10.33721/by.927734>
- Gönen, M., Temiz, N., & Akbaş, S. (2015). Erken çocukluk döneminde çocuk kütüphanelerinin rolü ve önemi: Bir kütüphane programı örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(208), 76-89. https://dergipark.org.tr/tr/pub/mil-liegitim/issue/36142/406088#article_cite
- Özyörük, B., Şirin, Y., Yoksulabakan T. vd., (2014). Performans ölçümünde dengelenmiş skor kart ve analitik hiyerarşi prosesi entegrasyonu. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/200975>
- RDA Çalışma Grubu, (t.y.). <https://rda.unak.org.tr/>
- Yılmaz, B. (2001). Avrupa Birliği (AB) Ülkeleri ve Türkiye’de halk kütüphaneleri: Niceliksel bir karşılaştırma. *Türk Kütüphaneciliği*. <https://bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/1705-3409-1-PB.pdf>